

1. תכנית התערבות בפועל ויישומה

במסגרת התכנית "עיר ללא אלימות" בחרנו לבצע את ההכשרה המעשית שלנו בקהילת הקשישים בעיר באקה אל-גרביה. הבחירה בקהילה זו הייתה בשל השינויים הפיזיים והנפשיים שהקהילה עוברת מבחינה התפתחותית. המרכיב התפקודי הוא המגדיר את תכונותיה, צרכיה ושירותיה של הקהילה (רגב, 2010).

בחברה המודרנית האוריינטציה מכוונת לעתיד, כך שהכוח והידע מרוכזים בעיקר בידי הצעירים אשר לומדים ועובדים. האדם הזקן, לא רק שהוא פורש מהעבודה אשר העניקה לו את תחושת השייכות והמשמעות בחיים, הוא גם נאלץ להתמודד עם אובדן מתהליכי גוף שאין לו עליהם שליטה (נוהאד, 2014). מעבר לכך, אדם זקן השייך לאוכלוסייה הערבית בפרט, נאלץ להתמודד עוד יותר עם חוסר תמיכה מהרשת המשפחתית כחלק מניסיונות הקהילה הערבית להשתלב עם תנאי החיים המודרניים. כתוצאה מכך, אוכלוסיית הקשישים סובלת מתחושת בדידות עמוקה אשר מהווה קשר ישיר ללחץ דם גבוה, פעילות לב, שבץ, מספר רב של מחלות כרוניות ואשפוזים תכופים וארוכים יותר. הבדידות משפיעה הן ברמה הפיזית והן ברמה הנפשית (שיוביץ-עזרא ונחמיה, 2013).

בתכנון ההתערבות הקהילתית בחרנו להפעיל מערך מתנדבים מתוך אוכלוסיית הקשישים בשל הידע והניסיון התעסוקתי שלהם, שכן התנדבות מעניקה מוטיבציה לשיפור ההרגשה, שחרור מרגשות אשמה והתגברות על בעיות אישיות. זהו אמצעי להגשמת אלטרואיסטים וחברתיים. המוטיבציה להתנדב עוזרת למתנדבים להרגיש הרבה פחות בודדים (ששון וכץ, 2016). נוסף על כך, בחברה הערבית מושתת ערך ההתנדבות על יסודות תרבותיים ודתיים כאחד. בדת האסלאמית נחשבת העזרה זולת לאחד מעמודי התווך של הדת (זידאן וגאנס, 2000). קיימת חשיבות גדולה למתן מענה לבעיה מאחר והבדידות הזו מהווה השפעה ישירה על תחלואה גופנית ונפשית של אוכלוסיית הקשישים.

הגדרת הבעיה – הבדידות ותחושת חוסר ערך בקהילת הפנסיונרים הרחבה של באקה אל גרביה.

הצבת מטרה – העלאת הערך העצמי של הפנסיונרים והפחתת הבדידות הסובייקטיבית, תוך העלאת המודעות לחשיבות ההתנדבות למען הקהילה וחיזוק הקשר בין קהילת הפנסיונרים לבין האוכלוסייה המזניחה אותם.

הגדרת היעדים –

1. במהלך ארבעת השבועות הראשונים תוקם קהילת פנסיונרים שתכלול תחילה את הקשישים הפעילים במתנ"ס.

2. יצירת אווירה נעימה ומרחב משותף להבעת דעה וקיום דיאלוג פתוח.

3. תוך חודשיים המתנדבים הופכים להיות פעילים.

אפיון אוכלוסיית היעד - אוכלוסיית הפנסיונרים של באקה אל-גרביה החשים בדידות ומעוניינים להתנתק מהאוכלוסייה הכללית למען תרומת זמנם לעיר.

ניתוח מערך הכוחות – במסגרת התכנית "עיר ללא אלימות" מתקיים שיתוף פעולה של ארגונים ציבוריים, מחלקות העירייה והאימאמים אשר מתגייסים למען הקמפיינים הקהילתיים בנושאים שעל סדר היום. אומנם סביר יותר שההיערכות היא כלפי אוכלוסיית הנוער יותר אולם ההנחה היא כי מתוך רכישת כבוד למעמדם כמיישבי סכסוכים ושומרי מסורת, תהיה נכונות לקבל את אוכלוסיית המתנדבים המבוגרת.

הקמת מערכת פעולה – הקבוצה תכלול את הסטודנטים לעבודה סוציאלית שמבצעים את הכשרתם בתכנית, מנהלת התכנית עביר גנאיים, שלושה מתנדבים מאוכלוסיית הפנסיונרים ומנהל וועדת הקשר הקהילתי.

בדיקת אלטרנטיבות – הפחתת הבדידות בקרב הגיל השלישי יכולה להתבצע על ידי שיווק מוגבר של מרכז היום לקשיש או הגברת פעילויות הפנאי המיועדות לאוכלוסייה, אם כי אפשרויות אלו דורשות הגדלה של תקציב וכוח אדם. אפשרות נוספת היא הקמת מערך מתנדבים שאינה מצריכה עלות כספית גבוהה מדי ויכולה לתת מענה לתחושת חוסר הערך שהם מרגישים.

סקירת משאבים – לשם הפעלת ההתערבות ישנו צורך בכוח אדם לשם שיווק, גיוס, הדרכה והפעלת המתנדבים. אנשי החינוך והוראה וכן הסטודנטים לעבודה סוציאלית במסגרת התוכנית יהוו כוח אדם עיקרי שיוכל להכשיר מתנדבים. תקציב ההתערבות הינו במסגרת התכנית.

הכנה לביצוע ויישום – תחילה נפגשנו עם סגנית מנהלת המרכז הקהילתי ששימשה כ"שומרת שער" לקהילה (שמר ושחר, 2013). לאחר מכן יצרנו קשר עם כ-30 פנסיונרים, נשים לחוד וגברים לחוד, פעם בשבוע במהלך ארבעה שבועות, בהם הצגנו את עצמנו במטרה להכיר את הקהילה ולשמוע את דעתם על נושא ההתנדבות בקהילה. המידע הצטבר גם באמצעות שאלון שבנינו למיפוי קהילה, שיחה עם מנהל המרכז הקהילתי וסקירת הספרות המקצועית בנושא.